పిడికెడు మట్టి

"నా కేమన్నా తెచ్చావా, నాన్నా?" అని అడిగాడు పదేళ్ల పసివాడు గోపి, పట్నం వెళ్లి వచ్చిన నన్ను. నేనంటే వాడికి బాగా ప్రాణం. నన్ను విడిచి క్షణం ఉండడు. ఎక్కడికన్నా బయలు దేరితే "నేనూ వస్తా, నాన్నా" అంటూ వెంట తగులుతాడు. ఇల్లు విడిచి గడపలో అడుగు పెడితే చాలు, ఎక్కడినుంచి చూస్తాడో ఏమో చఱ్రున పరిగెత్తుకువచ్చి "ఎక్కడికి, నాన్నా, నువ్వు వెళ్లేది?" అని అడుగుతాడు నిలవేసి. ఓ సారి ఇట్లాగే విసుగెత్తి "ఏట్లోకి" అన్నాను. దాంతో తగ్గి ఊరుకోవచ్చురా? "ఒరే, అన్నాయ్. నాన్న ఏట్లోకి వెళ్లుతున్నాట్ట. రారా మనంగూడా వెళదాం" అని కేకేశాడు ఇంట్లో ఉన్న వాళ్ల అన్నను! పక్కున నవ్వేశాను అంత చిరాకులోనూ.

మావాడని చెప్పటం కాదుగాని గోపి చాలా చురుకైనవాడు. ప్రతివాళ్లతోనూ ఇట్టే జట్టు కలిసిపోతాడు. ఓ సారేమైందో తెలుసా? వాళ్ల మామయ్య వచ్చాడు. "ఎరా గోపీ, ఏం చదువుతున్నావు?" అని అడిగాడు. చదువంటే వాడికి ప్రాణం. అడిగిందే తడవుగా "అన్నాయ్ ఇంకా నాలుగే, మామయ్యా. నేను మూడు!" అన్నాట్ట. మా బావమరిది ఇప్పటికీ ఆ మాట జ్ఞాపకం చేస్తూ ఉంటాడు.

మాటల ధోరణిలో మరిచాను. "నా కేమన్నా తెచ్చావా, నాన్నా" అని గదూ మావా డడిగాడని చెబుతున్నాను? మాది పల్లెటూరు కావటాన పట్టణ వాసపు వస్తువులు మాకు అపురూపం. అందుకని పట్నం వెళ్లినప్పుడల్లా మిఠాయిలూ, బిస్కట్లూ, పంపరపనసపళ్లూ, బొమ్మలూ, రెడీమేడ్ దుస్తులూ లాంటివి తెస్తూంటాను. ఇంతేకాదు, పంట అమ్మిన డబ్బు చేతబుచ్చుకుని, బస్తీ వెళ్లామంటే ఇంటిల్లిపాదికీ గుడ్డలూ దుప్పట్లూ, ఇత్తడి రాగిపాత్రలు—ఒకటేమిటి, జీవితావసరాలకు కావలసిన వస్తువులన్నీ తెచ్చుకుంటుంటాము. చెప్పొచ్చిందేమిటంటే బస్తీనించి తమ కిష్టులైన పెద్దవాళ్లెవరన్నా వస్తే తాము మనసుపడే వస్తువు లేవన్నా తెస్తారని తాపత్రయపడుతుంటారు పిల్లలు సహజంగా. అందునా తనను వెంట తీసుక వెళ్లనందుకు జరిమానాగా గోపి అలా అడిగాడంటే ఆశ్చర్యపడవలసిన పని లేదు.

సొంత సొద చెప్పి మిమ్మల్ని విసిగిస్తున్నా నేమనుకోకండేం? నేను పల్లెటూరి వీధి బడిపంతుల్ని. కాస్త కూస్త భూవసతి మా నాన్నగారు ఏర్పాటుచేసి స్కూల్ ఫైనల్‌తో నా చదువు పరిపెట్టించారు. ఉన్న ఊళ్లో నలుగురు పిల్లలకు విద్యాదానం చేస్తూ, వచ్చే గ్రాంటుతో ఆ కొంచెం సాగుచేసుకుంటూ, పాడిపంటలతో గాదెల నిండుకు ధాన్యం పొర్లుతూ ఉంటే ఘుమఘుమలాడే కమ్మని ఆవునేతితో కడుపునిండుగా తిని కలెక్టర్లల్లే కాలుమీద కాలేసుకుని కూచోవచ్చు. ఒకరి కింతపెట్టి మనమింత తినవచ్చు. బస్తీలవెంట ఉద్యోగాలకని పరిగెత్తటమే కాని సాయిబు సంపాదన బూబు కుట్టుపోగులకు సరిపోదని హేళన చేస్తుండేవారు. ఆ తరం జీవితం అలా నిమ్మకు నీరెత్తినట్టు నిశ్చింతగా వెళ్లిపోయింది. ఇప్పుడంతా తారుమారై ఇద్దన్నా దొరకని ఊర ఇనుముదయించటం మానేస్తున్నాడు. ఇళ్లు కట్టుకుని

తిరణాల ప్రజగా బస్తీ కెగబడుతున్నారు పల్లెజనం సినిమాలు చూడ్డానికని!

నాన్నగారి సంతానంలో తొలిబిడ్డ మా అన్నగారూ, మలిబిడ్డను నేనూమాత్రమే మిగిలాం. అన్నగారు పెద్ద చదువులు చదవక ఇంటిపట్టునే ఉండి తండ్రికి తోడుగా వ్యవసాయం చేసుకుని జీవనం గడుపుతున్నారు. కడసారి తమ్ముణ్ణి అవటాన అన్నగారు నాకన్న ఇరవై యేళ్లు పెద్ద. ఏతావతా మా వదినగారుకూడా నన్ను తన పెద్దకొడుకల్లే గారాబంగా పెంచింది. నాకుకూడా మా అమ్మదగ్గరకంటె వదినదగ్గరే చనువెక్కువ. ఇంట్లో ఏదన్నా పిండివంట చేస్తే వదిన అడిగి పెట్టించుకు తింటాను గాని అమ్మ నడిగి విసిగించను. ఎప్పుడన్నా కోపం వచ్చి నేను మారాం చేస్తుంటే "చినబాబూ" అని వదిన మందలిస్తే, చాలు, కిక్కురుమనకుండా తప్ప ఊరుకునేవాణ్ణి. తరవాత ఒంటరిగా నన్ను దగ్గరికి తీసి నా కోపకారణం కనుక్కుని మురిపెంగా తల నిమిరి, నేను కోరింది ఇచ్చి నన్ను సంతోషపెట్టి గాని తా నన్నం ముట్టేదికాదు. అందుకే అమ్మకు వదిన అంటే అభిమానం. బస్తీలో ఉద్యోగం చేసి పది రాళ్లు కళ్లజూస్తున్న మా మామగారు పల్లెటూళ్లో బడిపంతులు పని చేసుకుంటున్న నాకోసం పనిగట్టుకు పరిగెత్తుకువచ్చారు పిల్లనిస్తామంటూ, నామాత్రం మగధీరుడు బస్తీలో దొరక్క! ప్రసూనకూడా మరీ అంత నానాకాలపు చదువుకాకుండా ఎస్సెల్సీ పాసైంది. అబ్బో! ఆ రోజుల్లో ఆడపిల్లల కదే గొప్ప చదువు. సంప్రదాయం చూచి సంతోషించి సరేనని ఒప్పేసుకున్నారు నాన్నగారు సంబంధం. కాస్త కూస్త చదువూ సంగీతం కలిగిఉన్న ప్రసూన నా కంటి కింపుగానే కనిపించింది. అన్నిటికన్న ఆ కళ్లలో తొంగిచూస్తున్న అమాయికత నన్నిట్టే ఆకట్టుకుంది. సరేనంటే సరే ననుకున్నారు. తాంబూలా లిచ్చి పుచ్చుకుంటున్నారు. వదిన ఏమంటుందోనని ఆమె వైపు చూతును, ఆనందం తొణికిసలాడుతున్నది ఆమె కళ్లల్లో! ఒప్, వదిన ఒప్పుదల నా తృప్తికి సరిపడ్డ గీటురాయి. తల ఊపాను సరేనని. అవి శారదాబిల్లు రోజులేమో ప్రసూనకు వయసు నిండకపోవటాన పెళ్లి గుట్టుగా నైజాంలో జరిగిపోయింది.

ప్రసూనను కాపరానికి పంపిస్తూ మా మామగారు వలవలా ఏడిచారంటే ఆ తండ్రికి బిడ్డమీద ఉన్న మమకారం అర్థమౌతుందనుకుంటాను. సంస్కృతం కొద్దిగా వెలగబెట్టిన నాకు కాళిదాసు శాకుంతలం లోని "పీడ్యన్తే గృహిణః కథం ను తనయా విశ్లేష దుఃఖైర్నవైః" అన్న మాటలు ప్రత్యక్షానుభవంలోకి వచ్చాయి. ఇంట అడుగుపెడుతున్న తోడికోడలుకు దిష్టితీసి, అక్కున చేర్చుకుని ఆనందపరవశురాలైన వదిన "అన్నపూర్ణ మన ఇంట అడుగుపెట్టింది, చినబాబూ" అని సంబరపడ్డది. "ఔన్లే, వదినా, ముందు వచ్చిన చెవులకంటె వెనక వచ్చిన కొమ్ములు వాడి. అప్పచెల్లెళ్లు మీరూ మీరూ ఒకటే. మేమే పరాయివాళ్లం!" అన్నాను చమత్కారంగా. "ఎంత మాటన్నావు, చినబాబూ" అని చాలా నొచ్చుకుంది వదిన. "లేదు, వదినా, సరదాకన్నాను!" అని సర్ది చెప్పేసరికి అంత బాధా ఇట్టే మరిచిపోయి,

భార్యాభర్తల మధ్య ప్రేమ బిడ్డలపై గల మమకారబంధంతో ముడిపడుతుంది. ఆ బిడ్డల భవిష్యత్తుపై గల అత్యాశ భార్యాభర్తలను వేరుచేయడమూ కద్దు. మమతలు, మమకారాలు ఎంతగా పెంచుకున్నా, చివరకు పిడికెడు మట్టితో కలిసి మాయం అవుతాయి.

"లేదు, చినబాబూ, చిన్నమ్మలో అచ్చంగా, నా చెల్లెలు అన్నపూర్ణ కనిపించింది. పదికాలాలపాటు దేవుడి దయవల్ల చల్లగా ఉండి చిలకా గోరింకలల్లే ముచ్చటగా తిరుగుతూంటే చూచి సంతోషిస్తాను" అన్నది ఉబికి వస్తున్న ఆనందబాష్పాలు చీరకొంగుతో ఒత్తుకుని, ప్రసూన తల నిమురుతూ. నిజంగా వదిన పిచ్చిది! మళ్లీ అన్నది, "చిన్నతనంనించీ ఈ చేతులమీద పెద్దవైన నువ్వు నాకు పరాయివాడి వౌతావని వినగానే గుండె తల్లడిల్లిపోయింది. ఏళ్లు పైబడుతున్నకొద్దీ నాకు నిబ్బరం తగ్గుతున్నది, చినబాబూ!" అని.

"నాకు వ్యక్తిత్వం ఇచ్చిన నీకు నేను పరాయివాణ్ణవుతానా, వదినా? నీ బిడ్డలవంటివాళ్లమే నీకు మేమిద్దరమూనూ" అంటూ వదిన పాదాలమీద ఒరిగాను. సంగతి కనిపెట్టి ప్రసూన నాపక్కనే వంగి వదిన పాదాలు కళ్ల కద్దుకుంది. ఆనందం వెల్లివిరిసింది వదిన కళ్లల్లో. "ముందు అత్తయ్యకు నమస్కరించి ఆమె ఆశీస్సులు పొందండి" అంటూ మా అమ్మగారిదగ్గిరికి తీసుకువెళ్లి ఆమె పాదాలకు మొక్కించింది మాచేత. అమ్మ ఆనందం అవధులు దాటింది.

"నా నగలిలా పట్రావమ్మా, రాజ్యం" అని అడిగింది వదినను. వదిన తెచ్చిన నగలన్నీ ఆమె మెడలోవే వేసి "రాజ్యం, నా ఆస్తి నీ కప్పజెబుతున్నాను. కంటికి రెప్పల్లే కాపాడుకో" అంటూ మా ఇద్దరి చేతులూ వదిన చేతుల్లో పెట్టి అలానే ఒరిగిపోయింది. "అమ్మా!" అంటూ మీద పడి గొల్లుమన్నాను. ప్రసూనా, వదినా లోలోపలే కుమిలిపోయారు. నాన్నగారు పరిగెత్తుకువచ్చి "రాముడూ" అంటూ అమ్మను చేతుల్లో పొదుపుకుని కన్నీరు తుడుచుకున్నారు.

"దశరథుడు తన కొడుకుల్ని చూచుకుని ఉబ్బిపోయే వాడంటారు. అంతకన్న ఎక్కువగా మురుసుకుంటున్నాను రామలక్ష్మణులవంటి నా ఇద్దరు కొడుకుల్ని, సీతా ఊర్మిళలవంటి వాళ్ల భార్యలను చూచి. పెద్దవాళ్ల చేతుల్లో పిన్నలు వెళ్లిపోవట మొకటే కాస్త అస్త్యవ్యస్తంగా కనిపిస్తున్నది. అంతకుమించి నాకు మరే కించా లేదు. మీ అమ్మ అదృష్టవంతురాలు, చినబాబూ, నా చేతుల మీద వెళ్లిపోయింది" అని వ్యథపడ్డారు నాన్నగారు. పనిమీద పొరుగూరు వెళ్లి వచ్చిన అన్నయ్య అనుకోని అమ్మ కాలధర్మానికి ఎంతగానో విచారించారు. శుభమూ అశుభమూ కలిసే వస్తాయిగావు పెద్దముత్తైదువును.

వై. యం. శర్మ

వెళ్లిపోయింది మమ్మల్ని భవిష్యత్తుకు నిర్దాక్షిణ్యంగా వదిలిపెట్టి.

ఒక రోజు వదిన ప్రసూనను దగ్గిరికి పిలిచి "చెల్లెమ్మా, అత్తయ్య నా మెడను వేసిన నగలు నాకు మెడ తిరక్కుండా ఉన్నాయి. వద్దంటే అత్తయ్య మనసు నొచ్చుతుందని ఊరుకున్నాను. నీ మెడ బోసిగా ఉండటం చూడలేను. గంగిరెద్దులా ఇన్ని నగలు నేనూ మొయ్యలేను. అత్తయ్య నా కెలాటిదో నేను నీ కలాటిదాన్ని గదా. ఈ నగలు కొన్ని మార్పించి నీకు సరిపడే డిజైన్లలో చేయిస్తాను. నువ్వు పెట్టుకుందువుగాని" అన్నదిట. అందుకు ప్రసూన ఉలిక్కిపడి "వద్దక్కయ్యా, వద్దు. మనకు చెప్పక పోయినా పెద్దవాళ్ల చేతలకు ఏదో నిగూఢమైన ప్రయోజనం, ఉద్దేశ్యమూ ఉంటాయి. ఆ నగలు నీ మెడ నుండాలనే అత్తయ్య కోరిక. అందుకు భిన్నంగా జరగనియ్యద్దు. పిల్లలు పెద్దవాళ్లు కావలసిఉన్నారు. ఏనాడు ఏ అవసరం వస్తుందో? నాకు దేవుడు ప్రసాదించిన పసుపుతాడే పదివేల నగలపెట్టు" అని కళ్లకద్దుకుందిట! పిల్ల చిన్నదైనా పెద్దమాట చెప్పింది. మరుసటి నెలలో మా మామగారు యాభై సవరన్ల బంగారంతో తన కూతురుకు నగలూ, నాకు రోలెక్సు రిస్టువాచీ, ఇంటిల్లిపాదికీ బట్టలూ తెచ్చి "పెళ్లి హడావిడిగా జరగటంవల్ల వ్యవధి లేకపోయింది. నా కోరిక మన్నించండి, బావగారూ" అని నాన్నగారి చేతులు పట్టుకున్నారు. తరవాతైనా నేనుగా కదిపితే గాని చెప్పలేదు ప్రసూన, తమ అప్పచెల్లెళ్లమధ్య జరిగిన ముచ్చట!

నా స్వభావం, నా తొందరపాటు ఎరిగిఉన్న వదిన తన చెల్లెల్ని కూచోబెట్టుకుని మల్లెల వంకీలజడ అల్లుతూ ఎలా ఎలా నడుచుకుంటే నన్ను సుముఖుణ్ణి చేసుకో వచ్చునో హితబోధ చేసేది. స్వయంగా అలంకరించిన పట్టెమంచం అగరువత్తుల గుమగుమలు గుబాళిస్తున్న గదిలో అమర్చి కమ్మని మిఠాయిలు, మన్నిఉండలు పళ్లెంలో పెట్టి ప్రసూనచేతి కిచ్చి పంపించేది నా కోసం. ఇంటెడు చాకిరి తనే చేసుకుని, ఇంటిదగ్గిర గారాబంగా పెరిగి వచ్చిన ప్రసూనను పని ముట్టుకో నిచ్చేదికాదు వదిన. వంటవార్పులకు తోడు గొడ్డూ గోదా అన్నీ తనే చూసుకునేది. బస్తీలో నవనాగరికంగా పెరిగిన పిల్ల కావటాన ప్రసూనకు ఈ గొడ్ల వ్యవహారమేమీ వచ్చేదికాదు. పేడ తియ్యటం, ఇల్లలకటం, వడ్లు దంచటం, పిండి విసరటం, చల్ల చిలకటం అన్నీ ఇలాటి పనులేగా ఈ పల్లెటూరి వాళ్లు చేసుకు బతికేది? బస్తీవాళ్లు ఈ అవస్థలేవీ లేకుండా పాలూ పెరుగూ, వెన్నా నెయ్యీ, పిండీ బియ్యమూ కావలసిన క్షణాన బజార్లో కొనుక్కోవచ్చు. అవి కల్తీవా, నాసివా అన్నది వేరే విషయం. ప్రసూనేం చిన్నపిల్ల కాదు గద? నాలుగేళ్లు పైబడ్డ తరవాతైనా తనకూ ఈ పనులు తప్పవని ఇప్పుడిప్పుడే గుర్తిస్తున్నది. "చీకట్లో చినుకుల్లో దొడ్లో గడ్డివామిదగ్గిరికి వెళ్లి గడ్డి పెరుక్కువచ్చి గాట్లో వెయ్యటం, పశువుల పేడ తీసి నేల శుభ్రంచేసి ఇసుకమట్టి తెచ్చి నేల కప్పటం...అబ్బ! ఈ పనులన్నీ తలుచుకుంటే ఒళ్లు గగుర్పొడుస్తోంది. అక్కయ్య ఎట్లా చేస్తున్నదో మరి! పైగా ఒంటికింత సబ్బన్నా రుద్దు కోకుండా మడ్డి కారుతూ ఇన్ని ఏళ్లు పైమీద

గుమ్మరించుకుని పనిమీద పరిగెత్తుతూంటుంది. ఒక్కొక్కప్పుడు ఆ పేడా ఆ మట్టీ అంతా గుడ్డలకు రాసుకుంటుంది రోతగా. ఇక ఆ గుడ్డలుంటాయి బాబూ, నీర్కావి పట్టి అట్టకట్టుకున్నట్టే. ఒకసారన్నా ఇస్త్రీకి పడితేనా వాటి కింత తెలుపు రావటానికి? ఏమోనబ్బా, నాకుమటుకు గుడ్డ మల్లెపువ్వల్లే ఉండకపోతే తగని చీదరగా ఉంటుంది. ఆ ఒంటితో ఆ గుడ్డలతో అక్కయ్యకు నిద్దర ఎట్లా పడుతుందో గాని!" అని ఆక్షేపించింది ప్రసూన నాతో ఒంటరిగా ఉన్నప్పుడు. మరే ముచ్చటైనా భరించగలనుకాని వదిన నెవరన్నా ఏమన్నా అంటే నాకు చిర్రెత్తుకు వస్తుంది. ఉండబట్టలేక దవడమీద ఒక్కటిచ్చాను. ప్రసూనైతే తమాయించుకుని ఊరుకుందిగాని నేను కొట్టిన దెబ్బ శబ్దం విని వదిన పరిగెత్తుకువచ్చి, సంగతి తెలుసుకుని చెల్లెల్ని పొదువుకుని వెళ్లి పోయింది. తరవాత ఒంటరిగా నన్ను పిలిచి "ఏమిటి, చినబాబూ, ఏళ్లు వస్తున్నకొద్దీ నువ్విలా మరీ చిలిపివాడివైపోతున్నావు?" అని అడిగింది.

"ఏదన్నా ఓరుస్తానుగాని, వదినా, నీమీద ఈగ వాలితే సహించలేను" అని నా చర్యకు సంజాయిషీ చెప్పుకున్నాను భయం భయంగా.

వదిన నవ్వి, "అందుకని, ఈగను తోలేందుకు దుడ్డుకర్రతో నా తల బద్దలు కొడతావుటయ్యా? భలే భలే, నీ ఆపేక్ష బావుంది! ఎవరన్నా వింటే నవ్విపోతారు" అన్నది.

"అదేమిటి, వదినా, తనన్న మాటలన్నీ తెలిసికూడా నన్నే నిందిస్తావు? నువ్వన్నట్టు మీరూ మీరూ ఒకటే. నేనే పరాయివాణ్ని" అంటూ నేను చిన్నబుచ్చుకోవటం చూచి సహించలేకపోయింది వదిన.

"అదికాదు, చినబాబూ. చెల్లెలు చిన్నది. తెలియక అన్నదే అనుకో, పెద్దవాడివి అంతమాత్రం ఓర్పు నీలో లేకపోతే చిన్నవాళ్లకు నీమీద గౌరవం పెరిగే దెలా?" అని అడిగింది.

"నిన్ను అగౌరవపరిచే గౌరవం నాకు వద్దు, వదినా!" కంట తడి పెట్టాను వదినకు నా ఆరాటం నచ్చచెప్పలేక.

"ఎబ్బే! ఏమిటి, చినబాబూ? ఊళ్లేలే ఉద్యోగాలు చేసే మగరాజులు, ఆడపిల్లల్లా కంట తడి పెట్టచ్చా? తప్పుగాదూ?" అంటూ నా కన్నీరు తన చీరకొంగుతో తుడిచి, "అయినా నాకు తెలియకడుగుతాను, కథలూ వ్యథలూ రాసే కళాకారుడివి గదా, ముద్దు వచ్చే ముద్దరాలి బుగ్గలు చెళ్లుమని పగలగొట్టుకుంటాడుటయ్యా ఏ కళాకారుడైనా?" అని మెత్తమెత్తని చివాట్లు పెట్టింది. వదిన నన్నిలా సిగ్గుపరిచేసరికి నేనూ నా కోసం తగ్గి గాలిపోయిన బుడగలా చప్పబడ్డాను. సిగ్గుతో తల దించుకున్నాను.

* * *

కాలచక్రం తిరిగిపోతూంది, గంటకు వెయ్యి మైళ్ల వేగంతో. నాన్నగారూ, మామగారూకూడా కాలధర్మం చెందారు. మరుదులకు పెళ్లిళ్లయి బస్తీ ఉద్యోగాలలో కుదురుకున్నారు. ప్రసూన మా ఇంట అడుగుపెట్టిన వేళావిశేషం, పొలాలన్నీ బాగా పండుతున్నాయి. ధాన్యానికి ధరలు పెరిగాయి. దున్నేవాడిదే భూమి అనే నినాదం వల్ల, పొలాలు కౌళ్లకిచ్చి బస్తీలో వెళ్లి కూచుని వింతలూ వినోదాలూ చూస్తూ కాలం గడుపుతున్న కామందుల దృష్టి పల్లెటూళ్లవైపు మళ్లింది. ప్రజారాజ్యంలో పంచాయతీ సమితులూ, బ్లాకులూ వెలిసి పల్లెటూళ్ల రవాణాసౌకర్యాలు మెరుగయినాయి. విద్యాగంధం లేని పల్లెటూళ్లలో ప్రాథమిక పాఠశాలలను గవర్నమెంటు చేపట్టి నడుపుతూండటంవల్ల బడిపంతుళ్ల పని కాస్త చక్కబడ్డది. నదీజలాలకు ప్రాజెక్టులు కట్టి పొలాలకు మళ్లించి బంజరు భూములను సాగుకు తెచ్చి అదనపు పంటలు పండిస్తున్నారు. ఊరూరా పచ్చని పైర్లతో, తోటలతో నవచైతన్యం వెల్లివిరుస్తున్నది. కానైతే బస్తీ అలవాట్లు పల్లెటూళ్లకు వ్యాపించాయి. ప్రతి ఊరా కాఫీ హోటళ్లూ, సిగరెట్టుబంకులూ వెలిశాయి. వాణిజ్యం పంటలకు గిరాకీ పెరిగి నలుగురి చేతుల్లోనూ నాలుగు పైసలాడుతున్నాయి, దుబారా ఖర్చులు చేసుకుందుకు అనువుగా!

అన్నగారు అప్పటికీ ఇప్పటికీ తన వ్యవసాయమేమో తనేమో! క్షణం ఊపిరి తిరగటంలేదు. తీరికవేళల్లో నూలు తియ్యటం, బట్టలు నేయించటం పనిగా పెట్టుకుని ఇంటిల్లిపాదికీ బట్ట లందిస్తున్నారు. ప్రత్తిపంట కొత్త కొత్త రకాలు పండించి ఎప్పటి కప్పుడు నీకులకు లోటు లేకుండా నిలవ చేస్తున్నారు. దొడ్డినిండా కూరగాయలు పండించి ఊరందరికీ పందారంచేస్తోంది వదిన. కడియం వెళ్లి అంటు మామిళ్లు తెచ్చి పెంచి పండిస్తున్నారన్నగారు. దూడలు పెరిగి పెద్దవై పశుసంపద అభివృద్ధి పొందింది. ఇప్పుడు మా ఇంట పదిగేదెల పాడి! పది అరకల వ్యవసాయం! ఆపైన పదిమంది జీతగాళ్లు పనిచేస్తున్నారు. తోడికోడళ్లు గొడ్డుగోదలను తోడు తోడుగా సాకుతున్నారు. ప్రసూనకుమాత్రం బస్తీ వ్యామోహ మింకా వదలలేదు పల్లెటూరి వాతావరణంలో ఇద్దరు బిడ్డల నెత్తినా! పైగా తన చదువే పల్లెటూళ్లో పనికిరాకుండాపోతున్నదనీ, బస్తీలో అయితే ఏదో ఒక ఉద్యోగం చేసి నేన్నిళ్లకు చన్నీళ్లుగా నాకు తోడుపడగలిగి ఉండేదాన్ననీ, బస్తీలో సభలూ, సమావేశాలూ చూచి ఆనందించవచ్చుననీ, పిల్లలకు పైచదువులు చెప్పించుకోవచ్చుననీ, ఇక్కడ నేను చేస్తున్నమాత్రం బడిపంతులు పని బస్తీలో ఏ హైస్కూల్లోనన్నా దొరక్కపోదనీ, ప్రైవేటు ట్యూషన్లతో భాగ్యవంతులై మేడలు కట్టిన పంతుళ్లున్నారనీ, ఇక్కడ ఉంటే ఎంతకాలానికీ మానుకింది మొక్కలా ఎదుగూ బొదుగూ లేకుండా ఒకరి చాటున ఒదిగి ఉండవలసిందేననీ ఇంకా ఇంకా ఏవేవో చెవిలో ఇల్లుగట్టుకుని చెప్పుకుపోతూంటే వినీవిననట్టు ఊరుకున్నాను వినుక్కున్నాను; వినగా వినగా తన మాటల్లోనూ కొంత నిజం లేకపోలేదనిపించిన మాట నిజం.

ఆడకూతురికి తెగువ రానేరాదు. వస్తే ఆపటం హరిహరాదులకు అలవికాదు. మూడో కానుపు మా ఇంట జరిగి సరైన వైద్యసహాయం దొరక్క పుట్టిన బిడ్డ పోయింది. మరంతే, నాలుగో కానుపుకు బస్తీలో తమ్ముల ఇంటికి వెళ్లిన ప్రసూన కొంతకాలం పాటు అక్కడే ఉంటాననీ, అలానన్నా ఈ మురికి గుడ్డలు కడుతూ, పేడా పెంటా చేసుకుంటూ కూపస్థమండూకంలా బతకటం తప్పుతుందనీ, ఎడపిల్లా పడిపిల్లలతో ఇంటెడు చాకిరి చెయ్యలేననీ, బస్తీలో ఏదో ఉద్యోగం చూచుకుని తనూ, బిడ్డలనూ పోషించుకుని వాళ్లను పైచదువులు చదివించగలననీ, తనకోసం, పిల్లలకోసం బెంగపడవద్దనీ ఉత్తరం రాసింది. ఉత్తరం చదువుకుని మొదట విభ్రాంతపడ్డా మళ్లీ ఆలోచించినమీదట ఇదీ ఒక మంచికే లెమ్మను కుని సమాధానపడ్డాను. సంగతి తెలిసి అన్నగారు ఆగ్రహించినా పరిస్థితులు అర్థం చేసుకున్న వదిన, "మనదే పొరబాటు, చినబాబూ!" అన్నది.

"అదేమిటి, వదినా, నువ్వూ అలానే అంటావు?" అని నే నడిగితే, "కానయ్యా, బస్తీలో పెరిగి వచ్చిన పసిబిడ్డ పల్లెజీవనానికి సరిపడలేక వీటినుంచి బయటపడ్డ చేపపిల్లల్లే తన్నుకోవడం చూసికూడా ఉపేక్షించి ఊరుకున్నాం. చిన్నపిల్లగదా, అలవాటైతే అదే సర్దుకుంటుంది లెమ్మనుకున్నాం. కొన్నాళ్లు గడవ నిచ్చి బస్తీమోజు తీరినతరవాత తీసుకురావచ్చు. మరేం తొందరపడద్దు. అన్ని వంకలూ కాలం తీరుస్తుంది" అని సర్ది చెప్పింది వదిన.

కాలం గడిచినా కదలిక లేదు. రాసిన ఉత్తరాలకు జవాబులు లేవు. ఇన్నేళ్లు వచ్చిన నాకే పిల్లలమీద భ్రమ కలుగుతూంటే పసివెధవలు నాకోసం ఎంత బెంగపడిపోతున్నారో అని మనసు కొట్టుకులాడుతూ ఉంది. తను నీళ్లు పోసుకుని తల్లీ బిడ్డా క్షేమంగా ఉన్నామని తెలియబరచగానే వెళ్లి చూసివస్తే సరిపోనా, ఎదురుచూసిన ఉత్తరం తీరా వచ్చేసరికి మా బడికి ఇన్స్పెక్షన్ రోజులు. నాకు తీరుబాటు కాలేదు. అన్నగారైనా వెళ్లి వద్దామనుకుంటే కుప్ప నూర్పిళ్లయ్యే

మీకు సంతానం లేదా!

అమూల్యము, శక్తివంతమునైన మూలికల యోగము. ఆపరేషన్లు చేయించి, విరాశ చెందిన సోదరీమణులు సంతానవతులై యోగ్యతాపత్రము లిచ్చియున్నారు.
వెల: రు. 10/– పోస్టేజి ప్యాకింగ్ అదనం.
శ్రీ నాగార్జున మూలికా కుటీరం,
రైల్వేస్టేషను వద్ద, రామాలయం వీధి,
తెనాలి-2.

దారా దొంగల భయం. కదలటానికి వీల్లేదు. చెరుకు పంట చేతి కందివచ్చి కోతకు సిద్ధంగా ఉంది. చూడావుకు ఈనె పొద్దులు. ఏమిటో, ఈ పల్లెటూళ్లలో ఏదుగో అనుకున్న పని ఇంకా నెలకైనా అయినట్టే. లక్ష అవాంతరాలు. కుప్పనూర్పిళ్ళు ధాన్యం ఇంటికి చేర్చి, కొంత ధాన్యం అమ్మి డబ్బు చేతబుచ్చుకుని అన్నదమ్ములం బయల్దేరి వెళ్ళేసరికి దాదాపు రెణ్ణెల్లు పట్టింది.

తీరా వెళ్లి విచారిస్తే పుట్టిన బిడ్డ పురిట్లోనే పోయిందనీ, కన్నబిడ్డను కంట జూచేందుకుకూడా వ్యవధి లేకుండా కూడబెట్టిన డబ్బు వెంటగట్టుకు పోవచ్చునని ఒక కాసును వైద్యసహాయం లేకుండా పొగొట్టారు. మరోటి బుద్ధిపూర్వకంగా గాలికి వదిలి ఊరుకున్నారు. పశువులమీద మీకున్నమాత్రం శ్రద్ధ బ్రతికున్న మనుషులమీద లేదనీ చాలా నిష్ఠురంగా మాట్లాడారు మా మరుదులు. అన్న మాటలన్నీ యథార్థాలే కావటంవల్లా, బిడ్డ పోయి పుట్టెడు దుఃఖంలో మునిగిఉండటంవల్లా మరేం మాట్లాడలేక మౌనంగా తల వంచుకుని తిరిగి వచ్చేశాం. ఈ తర్జన భర్జనల్లో గోపిని దగ్గిరికి తీసి బుజ్జగించి మంచిచెడ్డలు కనుక్కునే వ్యవధానం లేకపోయింది. సంగతి తెలిసి వదిన "పాపం, చెల్లెమ్మ కడుపులో ఎన్ని అగ్నిపర్వతాలు బద్దలౌతున్నాయో" అని చాలా నొచ్చుకుంది.

తరవాత తీరుబాటు చేసుకుని అన్నగారు వెళ్ళి మరదలినీ, బిడ్డలనూ పంపమని అడిగితే, తమ అప్ప బాగోగులు తాము చూచుకోగలమనీ మరేం విచారపడ నక్కరలేదనీ పెడసరంగా చెప్పి తిప్పి పంపించారు మా మరుదులు. పిల్లలు హైస్కూల్లో చదువుతున్నారుట. మధ్యలో కదిలించకూడదుట! ఇదో సాకు! ఇంటిగుట్టు తప్పుకెక్కిందని ఎంతగానో తల్లడిల్లిపోయింది వదిన!

వైశాఖం ఎండలు చంద్రనిప్పులు చెరుగుతున్నాయి. వరిపైరు కోసిన పొలాలలో పెంచిన వేరుసెనగ కట్టుబడై ఇళ్లకు వచ్చింది. మెట్టనేలను పండించిన మిరపపళ్లు ఎండి ఎండకుండా ఉన్నాయి. పాలేళ్లు తోటలో అంటుమామిడిపళ్ళు, మాజీవీడు చిన్న రసాలు బుట్టలకు దింపుతున్నారు. బంగినపల్లి మామి ళ్ళింకా పంటకు రాకచెట్లమీద విరగ్గాసిఉన్నాయి. పశువుల పెంట బళ్లకెత్తి పొలాలకు తోలిస్తున్నా రన్నగారు. ఉరుమూ మెరుపూ లేక ఊడిపడ్డ పిడుగల్లే వచ్చిపడ్డది బస్తీనుంచి టెలిగ్రాం, "గోపీ సీరియస్, స్టార్ట్ ఇమీడియట్లీ" అని! పొద్దున్న ఇచ్చిన టెలిగ్రాం ఆరు వాగులు దాటి రన్నరు ద్వారా మాకు చేరేసరికి ఆరుగంటలపైన పట్టింది. నిజంగా నా నెత్తిన పిడుగు పడ్డట్టు దద్దరిల్లిపోయాను. మొదట్లోనే నాకు తెలిసితే ఎంత బావుణ్ను? నా తిప్పలేవో నే పడి నా బిడ్డను బతికించుకునేవాణ్ణేమో! తీరా ముంచుకొచ్చాక ఇప్పు డెవరు చెయ్యగలిగిం దేముం టుంది? పల్లెటూళ్లో వైద్యసౌకర్యం అమరలేదని గోలపెట్టిన పెద్దమనుషులు బస్తీలో ఉండి తాము వెలగబెట్టిన నిర్వాహక మిదేనా? పెద్ద చిరాకు వచ్చింది మా మరుదులమీద. ఎద్దులూ ఎద్దులూ కుమ్ముకుని లేగల్ని నగలదొక్కిన చందమయింది మా బతుకని కుంగి పోయాను. నాకోసం కెంగటి "నాన్నా, నాన్నా" అని ఎదురుతెన్నులు కాస్తూ ఆ చిన్నారిప్రాణి ఎంత అలమటిస్తున్నదో అని నా మనస్సంతా అల్లకల్లోలమై పోయింది. ఊపిరి పీలుస్తున్నానన్న మాటేగాని నిర్జీవుడ నయిపోయాను. వదిన నా అవస్థ చూచి "ఏమిటి, చినబాబూ, ఎప్పుడూ ఆడకూతుర్ని నేను నీకు ధైర్యం చెప్పవలసివస్తున్నది! ఎందు కంత బేజారైపోతావు? ఇప్పుడేం జరిగిందని?" అని ఆరే ఆరే దీపాన్ని ఎగసన తోసింది.

"ఇంకేం జరగాలి, వదినా? అవ్యక్తుణ్ణై బిడ్డను చేజేతులా నాశనం చేసుకున్నాను" అంటూ బావురు మన్నాను.

"తప్పు, బాబూ, ఊరుకో. కీడు శంకించకూడదు. ఏదో బిడ్డ నీమీద బెంగపెట్టుకుని ఉంటాడు. నిన్ను చూశాడంటే ఒళ్లో వచ్చి వాలతాడు, 'నాకేం తెచ్చావు, నాన్నా' అంటూ. జబ్బూ గిబ్బూ వాటంత టవే వదిలిపోతాయి!" అని ధైర్యం చెప్పింది వదిన.

ఇదివరకు బాప్యంచేసి ఇంతకు తెచ్చుకున్నామని ఉన్నట్టుగా బయల్దేరాము. వాగులన్నీ దాటుకుంటూ వెళ్లేసరికి చివరి బస్సు వెళ్లిపోయిందనీ, తెల్లవారితే గాని మరి బస్సు లేదనీ తేలింది. నిప్పులమీద నిలబడ్డట్టుంది నా పని. ఏమైనాసరే, తక్షణం వెళ్లితీరాలని చిందులు తొక్కుతున్నాను పసిపిల్లడిలా, సబబూ సందర్భమూ తెలుసుకోకుండా. బిడ్డ కడసారి చూపైనా అందుకోవాలని నా ఆవేదన! టాక్సీ వస్తుందేమోనని విచారిస్తే వంద అడిగారు తిరుగు బాడుగ కలుపుకుని. సరే, ఇస్తాం రమ్మంటే దోవంతా గతుకులుగా ఉంది. పైగా దొంగల భయం. మేము రామంటే రామని వెనకాడారు ఉన్న టాక్సీలవాళ్లు నలుగురూ. ఏం చెయ్యడానికి తోచక తిరుగుతుంటే ఒక తురకబిడ్డ మా అవస్థ చూచి తెగించి రిక్షా తెచ్చాడు. తెల్లవార్లూ ముప్పైమైళ్ల మా కట్టెలను ఈడ్చుకుపోతూనేఉన్నాడు. అన్నగారు గుండె చిక్క బట్టుకునున్నారేమోకాని నాకుమటుకు ప్రాణాలైతే ఎటో ఎగిరిపోయాయి.

కష్టపడి చేరవేసిన రిక్షావాడికి కృతజ్ఞత చెప్పి గడపలో కాలు పెట్టేసరికి ఇంట్లో అలికిడి లేదు. పెద్దాసుపత్రికి వెళ్లారని చెప్పారు పక్కఇళ్లలో విచారిస్తే. పడుతూ లేస్తూ పరిగెత్తి చూస్తే జనరల్ వార్డు కెదురుగా చెట్టుకింద శోకమూర్తిలా కూచునిఉంది ప్రసూన, బిడ్డను తన కాళ్లమీద పడుకోబెట్టుకుని, దింపుడుకళ్లతో అలగా నాకోసం ఎదురుచూస్తూ.

"గోపీ మనకు కాకుండాపోయాడు, బావా" అని గొల్లుమన్నారు మరుదులు. బెరుకుబెరుగ్గా దగ్గిరికి వచ్చి బావురుమన్నాడు పెద్దబిడ్డ రమణ. జబ్బేమిటని విచారిస్తే డాక్టర్లకే అంతు చిక్క లేదుట. మనోవ్యాధితప్ప మరే రోగలక్షణాలూ కనిపించలేదుట. సాయంత్రందాకా బాగానే మాట్లాడుతున్నాట్ట. ఉన్నట్టుండి సంధి పుట్టిందిట. సంధిలో "వచ్చావా, నాన్నా? నాకేం తెచ్చావు?" అనే గొణుక్కున్నాట్ట! పల్లెటూరినించి పుట్టతేనె, బుర్ర గుంజు, తాటికలకండ, ముంతమామిడిపప్పు ఎన్నెన్నో తెద్దామనుకున్న నా ఆశలన్నీ నిరాశలే అయ్యాయి. కళ్లచూపులుకూడా కరువయ్యాయి. "కట్టెనన్నా నా చేతి కివ్వం"డని గోలపెట్టాను. బిడ్డను తన కాళ్ల మీదినుంచి తీసి యాంత్రికంగా నా చేతి కందిస్తూ, గుడ్లనీరు కుక్కుకుంది ప్రసూన. కడసారిగా బిడ్డ కళేబరాన్ని ముద్దు పెట్టుకొని మరుదులవెంట నడిచాను శ్మశానానికి. గొయ్యి తవ్వి గోతిలో గుడ్డలు పరిచి పైన బిడ్డను వెల్లకిలా పండబెట్టి నన్ను కేక వేశారు. మూతలు పడని ఆ కళ్లు జీవంతో తొణికిస లాడుతూ, "నాకేం తెచ్చావు, నాన్నా?" అని నన్ను నిలదీసి అడిగినట్టనిపించి, "పిడికెడు మట్టిరా, బాబూ!" అని కుమిలిపోయాను. ★

సద్వైద్యశాల (ప్రైవేట్) లిమిటెడ్, నంజనగూడు
ఆయుర్వేద విద్వాన్ బి. వి. పండిట్ గారి నమ్మకమైన మందులు
మీ పండ్లకు చాల ఉత్తమమైనది, నిరపాయకరమైనది.
నంజనగూడు పండ్లపొడి
ఆపలునే కొనండి I. D. L. 61 ఔషధయుక్తమైనది. వేళ్లను వాడవద్దు
బిడ్డలకు
కాస్మస్ కస్తూరి మాత్రలు
కర్జన్ గోరోజన మాత్రలు
బాలక్స్ విరేచన మాత్రలు
సోల్ ఏజంట్లు: యునైటెడ్ కన్సర్న్. 54. బందరు వీధి. మద్రాసు.
మేము ఒక్కొక్క టౌనుకు ఒక పార్టీని "మా స్టాకిస్టు"గ తీసుకుంటాము. పోస్టేజి పంపుతూ పూర్తి జాబితా కొరకు వ్రాయండి.
మా డిపోలు: విజయవాడ, హైదరాబాద్, పుండలిక్ అండ్ కం., సుబాన్‌రోడ్డు, సికింద్రాబాద్.